

650. OBLJETNICA MISALA KNEZA NOVAKA

2018. godina, koju je Europska komisija proglasila godinom Europske kulturne baštine, obuhvatila je nekoliko znakovityh obljetnica za hrvatsko glagoljaštvo. Najstarija se tiče posvete staroslavenskih knjiga i bogoslužja na staroslavenskom jeziku od pape Hadrijana II. (868.), od čega je proteklo 1150 godina. 770 je pak godina prošlo od »legalizacije« glagoljaštva – ustupka pape Inocenta IV. senjskomu biskupu Filipu da se u njegovoj biskupiji glagolja, tj. vrši liturgija na temelju misala i brevijara napisanih uglavtom glagoljicom i hrvatskim crkvenoslavenskim jezikom (1248.). Zahvaljujući tim dvama događajima stvoreni su uvjeti i za treću obljetnicu: 650 godina od nastanka najstarijega datiranoga hrvatskoglagoljskog misala – rukopisnoga *Misala kneza Novaka* (1368.).

Jedna od najznamenitijih hrvatskoglagoljskih knjiga ime je dobila po svom pisaru, dvorskom vitezu hrvatsko-ugarskoga kralja Ludovika I. Anžuvina, Novaku Disislaviću od Ostrovice Ličke, iz plemena Mogorovića. On ju je napisao za svoju dušu namijenivši je kao dar crkvi u kojoj će biti pokopan. Uz svoj bogati sadržaj, u koji ulaze i prvi hrvatski osmerački stihovi, kodeks je poznat i po svojim vještini i bogatim iluminacijama. Osim toga, njegovu vrijednost nadograđuje i činjenica da je poslužio kao predložak prvoj hrvatskoj tiskanoj knjizi, *Misalu po zakonu rimskoga dvora* (1483.), kojom su glagoljaši uveli svoj narod u Gutenbergovu galaksiju. (Inače, 2018. godine obilježena je i 550. godišnjica smrti Johannesa Gutenberga, izumitelja tiskarskoga stroja.) Danas se *Misala kneza*

Novaka čuva u Austrijskoj nacionalnoj knjižnici (Beč) kamo je spletom okolnosti dospio 1820. godine. Zanimljivo je da je i sama Austrijska nacionalna knjižnica, kao i vrijedni hrvatskoglagoljski misal iz njezina fonda, u 2018. proslavila 650 godina svoga postojanja.

Obljetnicu je *Misala kneza Novaka* u slavljeničkoj godini Europske kulturne baštine Staroslavenski institut obilježio uključivanjem u projekt Europska noć istraživača u Hrvatskoj (2018./2019.). Europska noć istraživača inicijativa je Europske komisije unutar akcije Marie Skłodowska-Curie (MSCA) s temeljnim ciljem popularizacije znanosti. Hrvatski konzorcij, sastavljen od osamnaest akademskih i neakademskih ustanova u Republici Hrvatskoj s Ministarstvom znanosti i obrazovanja kao koordinatorom, odazvao se pozivu upućenom u okviru programa Obzor 2020. Nakon provedenoga natječaja Europska je komisija prihvatila hrvatski projekt koji je zbog Europske godine kulturne baštine 2018. godine bio posvećen oživljavanju kulturne baštine, dok će onaj 2019. biti posvećen naglašavanju važnosti očuvanja kulturne baštine za budućnost.

Suradnici Staroslavenskoga instituta na hrvatskom programu Europske noći istraživača – Ivan Botica, Blanka Ceković, Sandra Požar (koordinatorica), Andrea Radošević i Ana Šimić – posvetili su se uvođenju *Misala kneza Novaka* u »Googleovu galaksiju«. Osmislili su virtualnu izložbu o slavnoj knjizi ličkoga kneza, a njihove je ideje i sadržaje programerski izveo Josip Mihaljević. U izložbi su na pregledan i popularan način predstavljene sve bitne

odrednice i zanimljivosti vezane za Novakov kodeks, a pridodan joj je i zabavni kutak s edukativnim igrama.

U skladu s jednom od deset europskih inicijativa vezanih za Europsku godinu kulturne baštine, *Baština u školama*, odlučeno je da se izložba prvo predstavi najmlađim »glagoljašima«. I to ne bilo kojima, nego upravo onima iz povijesnoga hrvatskoga glagoljaškog područja – Ličko-senjske županije, zavičaja kneza Novaka.

Promocija virtualne izložbe o *Misalu kneza Novaka* zamišljena je kao prigodna radionica za djecu i njihove učitelje i nastavnike. U ugodnom društvu znatizeljnih đaka iz Osnovne škole dr. Jure Turića u Gospiću i Osnovne škole S. S. Kranjčevića u Senju 24. i 25. rujna suradnici su projekta izveli sedam radionica posvećenih vitezu i ljubitelju knjige Novaku, njegovu kodeksu, neobičnomu njegovu putovanju od Nina do Beča, bogatim inicijalima i vještim minijaturama, zapisima žakna Jurja i Šimuna Grebla, ulozi kodeksa u početcima tiskarstva u Hrvatskoj, marljivoj istraživačici kodeksa Mariji s. Agneziji Pantelici i drugim temama koje okuplja taj prvi datirani hrvatskoglagojski misal i koje komunicira virtualna izložba. S obzirom da je jedna od njezinih karakteristika primjenjivost u obrazovanju, svim će ljubiteljima hrvatskoglagojske baštine i njezinim istraživačima biti dobrodošla vijest da će izložba uskoro biti dostupna i na javnoj domeni.

U gradu naslovljeniku povlastice glagoljanja iz 1248. – Senju – i sljedeći se mjesec govorilo o Novakovoj knjizi. U

okviru Dana glagoljice (19. – 20. listopada 2018.) održana je tribina naslovljena *Misal kneza Novaka: znanstveno-popularna tribina u povodu 650. obljetnice od njegova nastanka*. Na njoj su suradnici Staroslavenskoga instituta Ivan BOTIČA (*Knez Novak i njegovi Mogorovići*), Sandra POŽAR (*Predstavljanje portala Misal kneza Novaka*), Andrea RADOŠEVIĆ (*Misal kneza Novaka i njegovi književni prinosi*) te Sanja ZUBČIĆ (*O jeziku Novakova misala*) s Odsjeka za kroatistiku Filozofskoga fakulteta Sveučilišta u Rijeci predstavili misal iz povijesne, književne i jezične perspektive kao i iz perspektive posvećene mu virtualne izložbe.

Obilježavanje 650. obljetnice *Misala kneza Novaka*, među ostalim, iznijelo je na vidjelo kreativni potencijal hrvatskoglagojske baštine u osvješćivanju i osnaživanju hrvatskoga (i europskoga) kulturnoga identiteta posredstvom suvremenih medija. Već će sljedeće godine suradnici Staroslavenskoga instituta u hrvatskom programu Europske noći istraživača nastaviti u tom pravcu stavljajući jedan neliturgijski hrvatskoglagojski kodeks, *Žgombičev zbornik* (16. st.), u središte zanimanja. Valja poželjeti da njima kao i svim sudionicima planiranih događanja taj projekt bude jednako poticajan i inspirativan kao onaj posvećen znamenitoj knjizi kneza Novaka Disislavića od Ostrovice Ličke, iz plemena Mogorovića.

ANA ŠIMIĆ